

EDITORIAL

Jan Blüml – Aleš Opekar

Když v první polovině šedesátých let v Praze vznikl Ústav pro hudební vědu ČSAV, součástí jeho vědeckého zaměření a koncepce byly kromě jiného také takzvané masové žánry, dnešními slovy populární hudba. Výzkumem dané oblasti byl pověřen primárně Josef Kotek, k němuž se o několik let později přidali Vladimír Karbusický a zejména Ivan Poledňák. Zájem o populární hudbu se od počátku existence akademického pracoviště promítal také do obsahu ústavního časopisu *Hudební věda*: už v rámci prvního ročníku v roce 1964 zde diskutovali Lubomír Fendrych a Josef Kotek o metodologii výzkumu masových žánrů,¹ o dva roky později ve stejném periodiku vyšla pozoruhodná studie Jiřího Fukače a Aleše Sumce o jazzu z experimentálního hlediska.² V příštích letech se témata z oblasti populární hudby na stránky *Hudební vědy* pravidelně vracela. Častými autory byli již zmínění Josef Kotek a Ivan Poledňák, kteří již v roce 1974 uvažovali o výzkumu populární hudby jako o autonomním okruhu v kontextu oborové systematiky, a to v článku s příznačným názvem (byť s výpůjčkou dnes již neznámé terminologie sovětské hudební vědy): *Teorie a dějiny tzv. bytové hudby jako samostatná muzikologická disciplína*.³

Bezprostředně po roce 1989 do *Hudební vědy* o populární hudbě nejčastěji psal Josef Kotek, který si zde v dílčích studiích formuloval teze k finální knižní syntéze *Dějiny české populární hudby a zpěvu* (1994, 1998).⁴ Zavedené autory pak doplňoval mladý výzkumník akademického muzikologického pracoviště Aleš Opekar, a to nejenom zprávami o dění na poli světových Popular Music Studies, ale také studiemi o českém rocku, jenž byl dlouhodobě opomíjen normalizační kulturní politikou i vědou; pro příklad lze zmínit článek z roku 1993

1 *Hudební věda* 1 (1964), č. 4, s. 608–616.

2 *Jazz a experiment*. *Hudební věda* 3 (1966), č. 1, s. 105–114.

3 *Hudební věda* 11 (1974), č. 4, s. 335–355.

4 *Dějiny české populární hudby a zpěvu* 1, 2. Praha: Academia, 1994, 1998.

s názvem *K počátkům českého rocku: nad prvním profilovým albem skupiny Olympic*.⁵ Odchodem Kotka, Opekara a Poledňáka z Ústavu pro hudební vědu v roce 1998 zmizela populární hudba na příštích dvacet let jak z badatelských plánů muzikologického pracoviště Akademie věd, tak ze stránek Hudební vědy.

Předložené dvojčíslo je prvním tematickým číslem zaměřeným na oblast populární hudby (řečí českých teoretiků „nonartificiální hudby“) v historii časopisu. V tomto smyslu odráží jednak opětovné včlenění výzkumu daného stylově-žánrového okruhu do badatelského plánu Oddělení muzikologie Ústavu dějin umění AV ČR od roku 2019, jednak zvýšenou badatelskou aktivitu v rámci univerzitních muzikologických pracovišť, zejména toho olomouckého.

K uvedeným aktivitám patří nejenom pořádání konferencí (o nichž je pojednáno na jiném místě předloženého dvojčísla), ale zejména realizace projektů. Jedním z nich je od roku 2021 projekt GA ČR s názvem „Vývoj zkoumání populární hudby v českých zemích v kontextu středoevropské kultury a politiky od roku 1945“, na němž spolupracuje právě Oddělení muzikologie Ústavu dějin umění AV ČR a Katedra muzikologie FF UP Olomouc prostřednictvím Aleše Opekara a Jana Blümla.⁶ Podstatou projektu je zmapovat akademické a v relevantním rozsahu i mimoakademické bádání o populární hudbě v českých zemích v mezinárodních souvislostech a v historických etapách periodizovaných léty 1948, 1968 a 1989. Projekt na jedné straně zkoumá brzkou institucionalizaci muzikologického výzkumu populární hudby v českých zemích (potažmo ve středoevropských socialistických zemích), která předcházela podobné snahy v západních zemích minimálně o dvacet let. Na druhé straně usiluje o to rozpoznat a popsat společenské a politické mechanismy, které determinují vznik vědecké (sub)disciplíny a určují její společenskou roli a význam. Ve svém souhrnu chce projekt přispět k poznání dějin české muzikologie.

K uvedenému projektu se přímo vážou dvě studie předloženého tematického dvojčísla. Ta první od autorské dvojice Jan Blüml a Ádám Ignác zkoumá a komparuje dějiny výzkumu populární hudby v českých zemích a Maďarsku v letech 1918–1998, a to s ohledem na zmiňované projektové cíle uchopit látku v širším středoevropském kontextu (podobným způsobem budou české země porovnávány se situací v sousedních německojazyčných zemích, Polsku i na Slovensku). Druhá studie Aleše Opekara zkoumá dosud nepříliš známý odkaz Jiřího Fukače na poli výzkumu jazzu a populární hudby. Blok týkající se české teoretické reflexe populární hudby doplňuje článek sociologa a jazzového publicisty Petra Vidomuse, který ve světle hudebních i kulturně politických proměn 20. století sleduje pozoruhodnou kariéru zakladatele české jazzové publicistiky Emanuela Uggé.

5 Hudební věda 30 (1993), č. 1, s. 60–69.

6 Dalšími členy mezinárodního a mezioborového projektového týmu jsou muzikologové Peter Wicke, Mariusz Gradowski, Ádám Ignác, etnomuzikolog Lubomír Tyllner a sociolog Zdeněk Nešpor.

Druhou část tematického dvojčísla tvoří dvě případové studie, jež odkazují k dalšímu aktuálně řešenému projektu GA ČR s významným přesahem k výzkumu populární hudby nazvanému „Překrásný nový svět: mládež, hudba a třída v českém postsocialismu“. Na projektu, který řídí badatel Ústavu světových dějin FF UK Ondřej Daniel, se jako spoluřešitel podílí rovněž Katedra muzikologie FF UP Olomouc. První článek historika Miroslava Michely diskutuje komodifikaci hudebních subkultur mládeže v Československu na přelomu osmdesátých a devadesátých let; v obecném smyslu text odráží relativně vysoký zájem o fenomén hudebních subkultur ze strany historiků soudobých dějin, jejich specifický přístup k danému tématu na základě analýzy obsahu hudebních fanzinů a dalších podobných pramenů. Druhý text od muzikologa Petra Šrajera otevírá otázku populární hudby v programech prvních českých soukromých rozhlasových stanic devadesátých let. Oba texty jako celek reprezentují aktuální příklon českých badatelů k populární hudbě postkomunistických devadesátých let, což je téma, které nabízí mimořádný potenciál (podobně jako dříve dvacátá nebo šedesátá léta 20. století), kterému se ale doposud věnovali spíše zahraniční autoři⁷.

Zejména články prvního bloku o vývoji teoretické reflexe populární hudby v českých zemích spolu koncepčně úzce souvisejí, respektive se vzájemně doplňují. V tomto smyslu texty používají podobnou terminologii; vyhýbají se například již zmíněnému pojmu „nonartificiální hudba“ (ten v textech vystupuje pouze jako předmět zkoumání, nikoliv jako aktivní prostředek označování) a místo něj používají mezinárodně srozumitelný pojem „populární hudba“. O tom, jak konkrétně autoři tuto historicky i regionálně proměnlivou kategorii chápou, blíže pojednává úvod textu Jana Blümla a Ádáma Ignáce.

7 Viz Michael C. ELAVSKY: *Czech Republic*. In: Lee Marshall (ed.): *The International Recording Industries*. Routledge, 2015.